

Vergaderjaar 2024-2025

36 742	Regels betreffende de financiering van politieke partijen en transparantieregels met betrekking tot hun interne organisatie en financiën, evenals regels met betrekking tot het toezicht en het verbieden van politieke partijen (Wet op de politieke partijen)
Nr. D66-01	AMENDEMENT VAN HET LID SNELLER
	Ontvangen X
De ondergetekende stelt het volgende amendement voor:	

I

Aan hoofdstuk 2 wordt een paragraaf toegevoegd, luidende:

§ 3. *Interne organisatie*

Artikel 13a. Naleving democratische grondbeginselen

Politieke verenigingen waarborgen dat de interne organisatie en het functioneren van de vereniging in overeenstemming zijn met de democratische grondbeginselen.

Artikel 13b. Lidmaatschap

1. Een politieke vereniging is verplicht om leden toe te laten tot de vereniging.
2. Het lidmaatschap van een politieke vereniging staat slechts open voor natuurlijke personen.
3. De politieke vereniging kan het lidmaatschap slechts beëindigen in de gevallen, genoemd in artikel 35 lid 2 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.

Artikel 13c. Programma

1. Een politieke vereniging heeft een op schrift gesteld partijprogramma waarin de doelen van de vereniging zijn vastgesteld.
2. Het programma wordt ten minste eens in de vier jaar vastgesteld door de algemene vergadering.
3. Zolang het programma, bedoeld in het eerste lid, niet door de algemene vergadering is vastgesteld, kan het, op voorstel van een of meer leden, worden gewijzigd.

Artikel 13d. Bestuursverslag

1. Het bestuur van een politieke vereniging doet als bedoeld in artikel 48 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek verslag van de invulling van de verplichtingen, gesteld in deze paragraaf en in de statuten van de vereniging.
2. De politieke vereniging die handelt in strijd met de verplichtingen, gesteld in deze paragraaf, kan geen kandidatenlijst indienen, als bedoeld in artikel H 1, eerste lid, van de Kieswet.

II

Na hoofdstuk 4, paragraaf 5, wordt een nieuwe paragraaf ingevoegd, luidende:

§ 6. Kieslijst

Artikel 49a. Kieslijst

1. De algemene vergadering van een politieke vereniging stelt de kandidatenlijst, als bedoeld in artikel I 17, eerste lid, van de Kieswet, vast.
2. Artikel 13c, derde lid, is van overeenkomstige toepassing op de kandidatenlijst.

V

Na het voorgestelde artikel 121, eerste lid, wordt een lid ingevoegd, luidende:

1a. In afwijking van het eerste lid zijn met het toezicht op de naleving van artikel 13d, tweede lid, voor zover dit betreft de deelname aan de verkiezing voor de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, belast:

- a. de leden van de Kiesraad.
- b. de bij besluit van de Kiesraad aangewezen personen.

VI

Na artikel 127 wordt een artikel toegevoegd, luidende:

Artikel 127a. Inzage Kiesraad in opgelegde sancties

Ten behoeve van de beoordeling van de kandidatenlijsten, bedoeld in artikel 13d, tweede lid, geeft de Autoriteit op verzoek van de Kiesraad tijdig inzicht of aan een politieke vereniging die een kandidatenlijst heeft ingeleverd een last onder dwangsom is opgelegd als bedoeld in artikel 123 of een bestuurlijke boete als bedoeld in artikel 124.

VI

Aan artikel 141 worden XX onderdelen toegevoegd, luidende:

C

Aan artikel H 3 wordt een lid toegevoegd, luidende:

6. Indien de inlevering van een lijst betrekking heeft op een verkiezing van leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, kan een kiezer alleen een lijst inleveren indien een machtiging wordt overgelegd om boven de lijst een aanduiding van een politieke groepering te plaatsen, als bedoeld in het tweede of derde lid.

D

In artikel H 11, tweede lid, vervalt “of waarvan de eerste kandidaat dezelfde is”.

E

In artikel I 2, eerste lid, onder i, wordt “of derde” vervangen door “, derde of zesde”.

F

Artikel I 5 wordt als volgt gewijzigd:

1. Voor de tekst wordt de aanduiding “1.” geplaatst.

2. Er wordt een lid toegevoegd, luidende:

2. Voor een kieskring is tevens ongeldig de lijst voor de verkiezing voor de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, indien:

- a. geen machtiging is overgelegd als bedoeld in artikel H 3, zesde lid;
- b. het centraal stembureau de aanduiding van een politieke groepering niet heeft gehandhaafd boven de lijst als bedoeld in artikel I 4 of de aanduiding boven de lijst voor de kieskring heeft geschrapt als bedoeld in artikel I 6, tweede lid;
- b. de lijst afkomstig is van een politieke groepering die niet voldoet aan de eisen, genoemd in hoofdstuk 2, paragraaf 3, van de Wet op de politieke partijen.

G

In artikel I 6, tweede lid, onder a, wordt “of derde” vervangen door “, derde of zesde”.

H

In artikel Pa 9 wordt “aanhef” vervangen door “eerste lid, aanhef”.

I

In artikel R 10, tweede lid, vervalt “of waarvan de eerste kandidaat dezelfde is”.

J

In artikel Ya 10a wordt “aanhef” vervangen door “eerste lid, aanhef”.

Toelichting

Inleiding en motivatie

Met dit amendement stelt de indiener minimale materiële vereisten te stellen aan de interne organisatie van politieke partijen. De indiener is van mening dat politieke partijen intern democratisch georganiseerd moeten zijn. Die organisatie moet steunen op twee principes: macht verdelen en invloed van leden garanderen. De indiener heeft daarvoor in ieder geval drie argumenten.

In de eerste plaats is het van belang dat ons democratische stelsel de normen die het vertegenwoordigt zelf ook uitdraagt. Politieke partijen zijn geen persoonlijke projecten of privébedrijfjes. Ze zijn een cruciaal onderdeel van het stelsel waarmee Nederlanders zichzelf besturen. De democratische rechtsstaat functioneert op basis van de scheiding – en spreiding – van machten, checks and balances. Politieke partijen zouden intern ook volgens die principes georganiseerd moeten zijn.

Daarnaast wil de indiener voorkomen dat het democratische proces wordt gekaapt door autocraten. In een tijd waarin autoritaire bewegingen ook via politieke partijen terrein winnen, dient wettelijke borging van interne democratie als verdedigingsmechanisme. Zodat niet één persoon bepaalt wie er op de lijst komt of wat het programma is. Als partijen kandidaten leveren voor het parlement en regeringsmacht kunnen uitoefenen, moeten burgers erop kunnen vertrouwen dat die kandidaten voortkomen uit een democratisch proces, niet uit nepotisme, cliëntelisme of autoritair leiderschap.

Ten derde draagt interne partijdemocratie bij aan het vormgeven van het publieke debat. In Duitsland, waar

interne partijdemocratie verplicht is, staat dit bekend als *Willensbildung von unten nach oben* (wilsvorming van onder naar boven). Politieke partijen moeten het proces van ideeënvorming faciliteren. De stem van de leden moet uiteindelijk doorslaggevend zijn, niet de wil van één of een paar individuen aan de top. Dat kan doorlopend via interne debatten, politieke scholing en ideeënonontwikkeling. Met een wettelijke ondergrens voor de invloed van partijleden borgen we dat politieke partijen kunnen functioneren als een platform voor onze democratie.

Vormgeving vereisten interne partijdemocratie.

De indiener kiest ervoor om een aantal minimale materiele vereisten op te nemen in de wet, die voldoende ruimte bieden voor verschillende manieren om dit in de praktijk vorm te geven. Die vereisten zien op het hebben van leden en de invloed die deze leden dienen te hebben op de kieslijst en de koers van de partij.

- Lidmaatschap

Met dit amendement wordt in de wet geregeld dat politieke partijen leden dienen toe te laten. Binnen het huidige verenigingsrecht mag het bestuur van de vereniging, tenzij de statuten anders bepalen, min of meer vrijelijk bepalen of iemand toegelaten wordt als lid (BW2:33). Ook kan het bestuur van de vereniging het lidmaatschap eenzijdig opzetten wanneer een lid heeft opgehouden aan de vereisten door de statuten voor het lidmaatschap gesteld, te voldoen (BW2:35, lid 2). Dit artikel beperkt die vrijheid door te stellen dat een vereniging verplicht is leden toe te laten.

- Programma

Met dit amendement worden politieke partijen verplicht om een op schrift gesteld programma te hebben. Er zijn geen eisen aan de lengte of volledigheid van dit programma. Het programma moet door de algemene ledenvergadering worden vastgesteld. Dat gebeurt volgens de regels die daarover zijn opgesteld in het geldende verenigingsrecht. Het derde lid bepaalt dat leden het recht hebben om het programma, zolang dit nog niet is vastgesteld, te amenderen. De procedure hieromtrent dient te worden opgenomen in de statuten. Normaal gesproken stellen politieke partijen voorafgaand aan verkiezingen een verkiezingsprogramma op. Dat is geen verplichting en dat wordt het met dit amendement ook niet. Echter, als een politieke vereniging een nieuw programma opstelt, dient dit dus door de algemene ledenvergadering te worden vastgesteld. Dat dient minstens één in de vier jaar te gebeuren.

Een politieke vereniging mag beperkingen opleggen aan welk deel van het programma geamendeerd kan worden. Zo kan een partij bijvoorbeeld bepalen dat de financiële paragraaf of het voorwoord niet geamendeerd kunnen worden. Deze beperkingen moeten worden opgenomen in de statuten van de partij. Deze statuten kunnen volgens het verenigingsrecht door de algemene ledenvergadering worden gewijzigd. Op die manier houden de leden van de vereniging zeggenschap over de beperkingen die ze aan hun eigen invloed op het programma opleggen.

- Kieslijst

Met dit amendement wordt vastgelegd dat de kieslijst voor verkiezingen voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal moet worden vastgesteld voordat deze bij de Kiesraad wordt ingeleverd. Er worden geen eisen gesteld aan hoe de concept kandidatenlijst tot stand moet komen. Wel wordt bepaald dat leden het recht hebben om de concept kandidatenlijst te amenderen, alvorens deze wordt vastgesteld. De procedure hiertoe moet in de statuten worden omschreven.

Toezicht en sanctie

De statuten van de politieke vereniging dienen te omschrijven op welke manier aan de door de wet gestelde eisen aan de interne organisatie wordt voldaan. De statuten moeten dus beschrijven hoe de leden invloed kunnen uitoefenen op de kieslijst en het programma. Het is de bedoeling van de indiener dat politieke verenigingen ruimte behouden om deze procedures naar eigen inzicht vorm te geven. Ook nu is interne partijdemocratie op verschillende manieren geregeld binnen diverse politieke verenigingen. Dat dient wel te gebeuren binnen de grenzen van de democratische grondbeginselen zoals deze binnen de Wet Politieke Partijen zijn geformuleerd. Dit komt tot uitdrukking in de algemene formulering in artikel 13a: “Politieke verenigingen waarborgen dat de interne organisatie en het functioneren van de vereniging in overeenstemming zijn met de democratische grondbeginselen.” Het gaat daarbij om in ieder geval (a) periodieke, vrije en geheime verkiezingen, (b) democratische besluitvorming, (c) grondrechten, (d) scheiding van machten, en (e) onafhankelijke en onpartijdige rechtspraak. De leden van de politieke partij mogen hun eigen directe zeggenschap over het programma en de kieslijst beperken, maar niet afschaffen. Dat zou in strijd zijn met het grondbeginsel van democratische besluitvorming.

Bij het inleveren van een kieslijst bij de Kiesraad door een politieke vereniging zal de Kiesraad controleren of aan de formele vereisten zoals beschreven in artikel 13d eerste lid is voldaan. Als dat niet het geval is, zal de kieslijst niet worden geaccepteerd. In andere woorden: een politieke vereniging die niet intern democratisch is georganiseerd kan niet deelnemen aan de verkiezingen voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Grondrechten

Dit amendement raakt aan de vrijheid van vereniging (artikel 8 Grondwet) en artikel 4 van de Grondwet dat ook ervan uitgaat dat ‘iedere Nederlander gelijkelijk’ recht heeft om te worden gekozen in vertegenwoordigende organen. De indiener is van mening dat het gaat om een beperkte en gerechtvaardigde begrenzing van deze grondrechten.

Het amendement raakt de vrijheid van vereniging voornamelijk op het punt waar het politieke verenigingen minder ruimte geeft om leden te weigeren dan bij reguliere verenigingen.

Het amendement raakt ook aan het gelijke kiesrecht. Er wordt immers extra voorwaarden verbonden aan de mogelijkheid om zich verkiesbaar te stellen. Dit komt het sterkst naar voren in de consequentie van dit amendement dat kieslijsten alleen kunnen worden aangeleverd door geregistreeerde politieke verenigingen. De mogelijkheid om een zogenaamde ‘blanco’ kieslijst aan te leveren komt te vervallen. Het aspect van dit amendement is immers om ervoor te zorgen dat kieslijsten en programma's democratisch tot stand komen. Aangezien aan een blanco lijst geen politieke vereniging verbonden is, kan dit niet worden gegarandeerd. Het indienen van een blanco lijst zou derhalve een te makkelijke omzeiling van de in dit amendement vastgelegde regels vormen. Daarom ziet de indiener zich genoodzaakt deze route te sluiten.